

Regeringskansliet
Kulturdepartementet

Diarienummer Ku2025/00871

Remissyttrande över betänkandet En kulturkanon för Sverige

Pensionärernas riksorganisation, PRO, är Sveriges största pensionärsorganisation med cirka 260 000 medlemmar. Vi önskar yttra oss över betänkandet En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92), som remitterats av Kulturdepartementet.

Inledande synpunkter

PRO önskar inte yttra sig över kulturkanon i sig. Istället vill vi med kraft avråda från förslaget i betänkandet som innebär att regeringen tar initiativ till att bilda en stiftelse som ska förvalta, tillgängliggöra och främja Sveriges kulturkanon och som ska finansieras med medel som avskiljs från Allmänna arvsfonden.

Det är inte lämpligt att kapital som i dag förvaltas av Allmänna arvsfonden används för andra ändamål än de som framgår i 1 § Lag (2021:401) om Allmänna arvsfonden: att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för målgrupperna barn, ungdomar, äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

PRO berörs av denna fråga både genom att vi bedriver värdefull verksamhet med stöd från arvsfonden och genom att våra medlemmar och vår målgrupp av naturliga skäl har intresse av förvaltningen av kvarlåtenskap.

Yttrande över utredningens förslag

6.2.2 En ny stiftelse bildas

PRO *motsätter sig* förslaget i den del som innebär att en ny stiftelse finansieras av medel som avskiljs från Allmänna arvsfonden.

Då arvsfondens verksamhet till stor del är beroende av avkastningen på dess kapital, innebär avskiljandet av ett engångsbelopp lägre avkastning över tid och att arvsfondens förmåga att dela ut medel i enlighet med sitt ändamål minskar. Detta vore olyckligt, då arvsfondens stöd till ideell verksamhet är mycket värdefullt. Vi noterar att det belopp som föreslås avskiljas är ”cirka 150 miljoner kronor” (sid. 271 i betänkandet).

Det är av central betydelse att alltid skydda och respektera givarens avsikt – även indirekta uttryck för vilja ska hanteras med samma omsorg som formella testamenten. I Sverige har det i nära ett sekel varit allmänt känt att kvarlåtenskap från personer utan arvingar tillfaller Allmänna arvsfonden. Denna ordning är inte bara lagstadgad utan också djupt förankrad i människors medvetande. Många har under lång tid levt, planerat och fattat beslut i trygg förvisning om att deras egendom, om de saknar arvingar eller inte anger särskilda testamentariska önskemål, ska användas på precis detta sätt.

Mot denna bakgrund är det inte endast juridiskt tveksamt utan också etiskt betänkligt att i efterhand ändra användningen av medel som redan tillfallit arvsfonden. Ett sådant ingripande skulle i praktiken innebära att samhället ändrar spelreglerna retroaktivt, vilket underminerar förtroendet för både lagstiftningen och den ordning som individer har litat på. Det skulle dessutom innebära att staten avviker från den indirekta vilja som många medvetet har accepterat genom att avstå från att upprätta testamente.

Att retroaktivt omdirigera redan influtna medel till andra ändamål än vad som gällde enligt lagen vid tidpunkten skulle alltså strida mot den etiska principen att respektera testators vilja – även när denna uttrycks genom rådande lagstiftning snarare än genom ett skriftligt dokument.

Av dessa skäl avråder PRO bestämt från alla förslag som i praktiken skulle innebära att medel, som samlats in under helt andra rättsliga och etiska förutsättningar, nu ges en ny och oväntad användning. Ett sådant agerande riskerar att allvarligt skada förtroendet för staten, för givande i allmänhet samt för den grundläggande relationen mellan individ och det offentliga när det gäller förvaltningen av kvarlåtenskap.

Stockholm, dag som ovan,

Åsa Lindestam

Ordförande Pensionärernas riksorganisation